

El nou escenari de la formació universitària en treball social en el marc europeu d'educació superior: reptes i millores

Josefina Fernández i Barrera¹

Resum

Aquest article exposa el nou escenari de la formació en treball social a nivell universitari en el marc de l'EEES (Espai Europeu d'Educació Superior). Es presenta una perspectiva de com s'està produint la implementació dels diversos nivells acadèmics en Treball Social (grau, màster i doctorat) a les diverses universitats espanyoles i com aquests s'estan organitzant en cooperació entre totes. S'exposen algunes opinions de l'autora sobre quines són les millores que s'esperen amb aquest canvi i quins són els principals reptes en un moment d'incerteses degut a la crisi social, política i econòmica que estem vivint.

Paraules clau: Treball social, formació universitària, Espai Europeu d'Educació Superior.

Abstract

This article exposes the new situation of Social Work Education at the University Level in the framework of the European Space of Higher Education. It gives an overview of the implementation of the different educational levels in Social Work Studies (Bachelor, Master and PhD) at the Spanish Universities and how they have been organized in a cooperative way. Some opinions of the author are given about what are the expected improvements from this new scenario and which are the big challenges at this moment with lots of uncertainties due to the social, political and economical crisis.

Key words: Social Work, University Education, European Space of Higher Education.

¹ Treballadora social, Llicenciada en Dret i Doctora en Sociologia per la Universitat de Barcelona. Directora del Departament de Treball Social i Serveis Socials de la Universitat de Barcelona. Presidenta de la Conferència Española de Decanos y Decanas y Directores y Directoras de Centros y Departamentos de Trabajo Social. Aquesta presidència s'exerceix des de maig de 2011 conjuntament amb un equip format per Charo Ovejas (UPV), Pablo de la Rosa (Universidad de Valladolid), Teresa Facal (Universidad de Santiago de Compostela), Ester Raya (Universidad de la Rioja) i Emma Sobremonde (Universidad de Deusto). jofernandez@ub.edu.

D'ençà de l'aprovació de l'anomenat pacte de Bolonya sobre la formació universitària a Europa l'any 1999, s'ha iniciat un procés conduent a un canvi de paradigma en el estudis universitaris, adreçat prioritàriament a la recerca d'un model vàlid i transferible en tot el vell continent en un marc que s'ha anomenat l'Espai Europeu d'Educació Superior per donar carta de presentació a aquesta voluntat d'un Espai únic i vàlid a tot Europa.² Les característiques d'aquest nou marc se centren sobretot en un canvi d'estructura organitzativa universitària, basada en titulacions de grau i de postgrau, l'existència d'uns crèdits europeus transferibles (ECTS)³ i l'establiment d'uns sistemes de qualitat universitària per assegurar la idoneïtat dels programes de cada nivell per assolir uns objectius d'excel·lència acadèmica. Els crèdits europeus s'estableixen com un punt de referència bàsic per aconseguir la transferència i harmonització dels ensenyaments, s'organitzen en un sistema basat en l'adquisició de competències que impliquen un gran canvi conceptual en els mètodes docents i d'aprenentatge, ja que aquest esdevé centrat en l'aprenentatge i esforç realitzat per l'estudiant i n'assegura la implicació i participació en tot el procés.

Les bases comunes de l'organització de la formació universitària en dos nivells, grau i postgrau, es varen establir a Dublín l'any 2004, on es varen acordar el que actualment s'anomenen els descriptors de Dublín com a referència a la ciutat on

varen ésser aprovats. Aquests descriptors acorden les competències que s'han d'haver obtingut a cadascun dels diversos nivells: el de grau i dins del postgrau el de màster i doctorat. Segons aquests descriptors aquell que obtingui un títol de **grau** a Europa ha de ser capaç de posseir i comprendre coneixements en una àrea concreta d'estudi i saber-les aplicar a un àmbit de manera professional. A la vegada han de ser capaços de reunir i interpretar dades rellevants per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes de tipus social, científic o ètic i poder transmetre informació, idees, problemes i solucions tan a un públic especialitzat com no.

El nivell de postgrau es divideix en dos tipus de titulacions, el màster i el doctorat. Els descriptors de Dublín estableixen que, per a l'obtenció d'un títol de **màster**, l'estudiant ha d'haver assolit el següent: demostrar un coneixement i una comprensió que es basa en el nivell del grau i el supera i millora, i que li proporciona una base i una oportunitat per a l'originalitat en el desenvolupament i/o aplicació d'idees, sovint en el context de la investigació. A la vegada ha de ser capaç d'aplicar els seus coneixements i comprensió, així com les habilitats per resoldre problemes en entorns nous i en contextos amplis (multidisciplinaris) relatius al seu camp d'estudi. Requereix l'habilitat d'incorporar coneixements i afrontar la complexitat, i també de formular judicis a partir d'informació incompleta o limitada però que

² El text complet dels acords de la Declaració de Bolonya es pot consultar a: <http://cees.umh.es/contenidos/Documentos/DeclaracionBolonia.pdf> (Darrera consulta 2-9-2012).

³ A l'Estat espanyol els crèdits europeus es varen regular pel Real Decreto 1125/2003, de 5 de setembre, publicat al BOE núm. 224, de 18 de setembre de 2003.

inclouen reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques lligades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis; també la capacitat de comunicar les seves conclusions, coneixements i marc conceptual en què es basen tant a audiències expertes com a aquelles que no ho són i ho fan de forma clara sense ambigüitats. El títol de màster assegura també l'adquisició d'habilitats que permeten continuar els estudis de forma autònoma.

Per a l'obtenció dels títols de grau i de màster s'han d'haver superat un nombre determinat d'ECTS: aquests poden ser de 180 a 240 per a l'obtenció del títol de grau i de 60 a 120 per a l'obtenció del títol de màster.⁴

El màxim nivell acadèmic s'obté amb el doctorat, que ja no s'estructura en ECTS però que requereix per a la seva realització que el doctorand tingui en el seu haver com a mínim 300 ECTS entre grau i màster. Per ser doctor/a s'ha d'haver demostrat una comprensió sistemàtica d'un camp d'estudi i el domini de les habilitats i mètodes d'investigació relacionats amb aquest, i una capacitat de concebre, dissenyar, posar en pràctica i adoptar un procés substancial d'investigació amb seriositat acadèmica. El doctorat implica la realització d'una contribució científica a partir d'una investigació original que amplii les fronteres del coneixement desenvolupant un corpus substancial que mereixi la pu-

blicació referenciada a nivell nacional o internacional.⁵

L'assegurament d'un sistema de qualitat ve donat per la necessitat que tots els plans d'estudis que s'estableixin per a l'obtenció d'un títol universitari a Europa hagin d'haver passat per un procés d'acreditació que assegurí que els títols assegurin el compliment dels estàndards establerts. Aquestes acreditacions, a la vegada, han de ser renovades de manera periòdica.

A l'Estat espanyol l'organització d'aquest nou sistema universitari es va iniciar amb la Llei Orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats, que va ser modificada a posteriori per la LO 4/2007, de 12 d'abril. A la primera reforma encara no es va escometre la modificació de titulacions per adaptar-les a la nova nomenclatura, i per això encara es mantingueren les titulacions de diplomatura i llicenciatura. Tot i així, l'any 2005 es va iniciar l'organització dels nous títols de màster oficial en base al RD 56/2005.⁶ Això va conduir a la peculiaritat a l'Estat espanyol que s'iniciessin els estudis de màster oficial abans de començar la primera titulació a l'escalafó acadèmic: el grau. També es feia en un moment en què encara no s'havia decidit quina seria l'estructura dels títols de grau pel que feia a nombre d'ECTS que s'havien de cursar per obtenir-la. Aquesta indeterminació va donar lloc a una incertesa, si era més ido-

⁴ Aquesta variabilitat en la forquilla establerta en el nombre de crèdits ha conduït a una diversitat important en el marc de l'EEES, ja que molts estats han optat per organitzar els títols de grau en 180 ECTS i en 120 els màsters, mentre que d'altres, entre els quals es troba l'Estat espanyol, han optat perquè el títol de grau tingui el nombre màxim de crèdits: 240.

⁵ Aquesta investigació és la que coneixem com a tesi doctoral.

⁶ REAL DECRETO 56/2005, de 21 de gener, pel qual es regulen els estudis universitaris oficials de Postgrau. BOE, núm. 21, de 25 de gener.

ni organitzar títols de màster de 60, 90 o 120 crèdits. En el cas de Treball Social, com que es partia d'una diplomatura, en la majoria dels casos es va considerar més adient organitzar títols de màster que fossin de 120 ECTS per donar possibilitat als diplomats en Treball Social d'arribar als 300 ECTS necessaris per poder optar a la màxima titulació acadèmica: el doctorat. Els estudis que ja partien de llicenciatures, en canvi, es decantaren la majoria per promoure màster de 60 o 90 ECTS.

Amb aquesta incertesa sobre quina seria la durada dels estudis de grau, l'any 2004 es va produir l'elaboració del *Llibre blanc de la titulació de grau en Treball Social*, amb el suport de l'ANECA.⁷ L'elaboració del *Llibre blanc* va fer-se des de la Conferència de Directores/as de Centros y Departamentos de Trabajo Social de l'Estat espanyol, amb el suport i participació del Consejo de Trabajo Social. Va coordinar el grup de treball el que aleshores era el president de la Conferència, Octavio Vázquez Aguado, de la Universidad de Huelva, i hi varen participar totes les universitats espanyoles que impartien estudis de Treball Social.⁸ A partir de 2005, sense que se sabés encara què passaria amb el títol de grau, es varen iniciar propostes de títols de postgrau en Treball Social. La iniciativa a destacar va ser la de la Universitat Pública de Navarra, que conjuntament amb les universitats de

Barcelona, Complutense de Madrid, de Granada i de València va iniciar un procés de disseny d'un postgrau interuniversitari en Treball Social.⁹ Rosario Alonso (2005), de la Universitat de València, que va participar en els inicis d'aquest disseny, proposava que el màster en Treball Social havia d'assegurar especialment unes pràctiques de qualitat i la preparació en investigació en treball social. En aquells moments es plantejava el màster com una oportunitat per millorar el nivell acadèmic dels treballadors socials mitjançant uns plans d'estudis que oferissin una especialització que pogués donar accés a una millor competència professional. En aquells moments els màsters es varen dividir en màsters professionalitzadors, màsters de recerca o mixtes, segons quin fos l'objectiu bàsic de la seva realització. Els màsters professionalitzadors són aquells adreçats a la millora de competències professionals, mentre que els màsters de recerca van específicament adreçats a l'assoliment de les competències necessàries per poder fer recerca avançada i tenir el nivell necessari per iniciar estudis de doctorat.

Enmig encara de tota aquesta incertesa de títols, la Conferència de Directores/as de Centros y Departamentos de Trabajo Social va continuar el seu treball per aconseguir una certa homogeneïtat i consens en com havien de ser els nous títols de

⁷ Agencia Nacional de Certificación y Acreditación Académica. L'ANECA va fer tres convocatòries per afavorir l'elaboració de llibres blancs de les titulacions per afavorir que els diversos títols estiguessin preparats quan s'iniciés el procés d'incorporació plena a l'EEEES.

⁸ La llista completa de participants en el projecte apareix a les pàgines 14 i 15 del *Libro blanco del título de Grado en Trabajo Social*. Madrid: ANECA, 2004. Es pot trobar a: http://www.aneca.es/activin/docs/libroblanco_trbjsocial_def.pdf

⁹ Aquests màsters en treball social es varen implementar a les universitats Pública de Navarra, Complutense de Madrid i de València, i continuen oferint-se en l'actualitat.

grau en Treball Social, i així, finalment, amb un marc que s'havia definit amb la reforma de la LOU l'any 2007,¹⁰ es varen aprovar a Barcelona els criteris per al disseny de plans d'estudis de títols de Grau en Treball Social. Finalment es varen establir els graus en 240 ECTS.¹¹ La regulació estatal deixava una llibertat àmplia a l'autonomia universitària, únicament es requeria que hi hagués 60 crèdits de matèries bàsiques per permetre la mobilitat entre diversos estudis. Aquests s'han d'oferir en els primers dos cursos acadèmics. Les matèries bàsiques a la vegada estaven dividides en diverses branques, els estudis de treball social formen part de la branca de Ciències Socials. La normativa estatal també feia esment que un màxim de 60 ECTS havien de dedicar-se a les pràctiques, i que aquestes s'han d'oferir els darrers dos anys. Com a novetat apareix el treball de fi de grau, que ha de tenir un pes des de 6 a 30 ECTS.

El document de Barcelona es va adaptar a aquesta estructura tot presentant un disseny que assegurés que a totes les universitats de l'Estat espanyol s'oferís un nivell de formació en Treball Social simi-

lar. Aquesta voluntat s'establia de la manera següent: "Els plans d'estudis que condueixen a títols oficials que capacitin o habilitin per a l'exercici del treball social s'hauran d'elaborar de manera que: a) respectin i s'atinguin al marc legal i normatiu que regula l'exercici professional; b) capacitin per al perfil professional de treballador/a social; c) garanteixin com a resultat del procés d'aprenentatge l'adquisició de les competències necessàries per a l'exercici de la professió; d) tinguin com a referència els estàndards mundials i e) l'estructura del pla d'estudis tingui com a referència l'organització de matèries i d'ensenyaments que es recull en aquest document" (2007: 11).¹²

L'estructura dels plans d'estudis proposats en el document de Barcelona va voler assegurar un bon nivell de formació específica en treball social i matèries afins, així com la realització de pràctiques degudament supervisades. A la vegada es determinaven les competències que s'havien d'assolir amb la realització de cadascuna de les matèries. Les matèries proposades es varen agrupar en 5 blocs temàtics, als quals s'atribuïa un nombre de crèdits recomanat:

A. El treball social: conceptes, mètodes, teories i aplicació

- A1. Fonaments del treball social (6-9 ECTS)
- A2. Mètodes, models i tècniques de treball social (25 ECTS)
- A3. Habilitats socials i de comunicació del treball social (9 ECTS)
- A4. Investigació, diagnòstic i avaluació en treball social (6-7 ECTS)

¹⁰ LEY ORGÁNICA 4/2007, de 12 de abril, por la que se modifica la Ley Orgánica 6/2001, de 21 de diciembre, de Universidades. B.O.E. N.89 de 13 d'abril de 2007.

¹¹ L'estructura dels títols de grau i de postgrau es varen establir pel RD 1393/2007 de 29 de Octubre por el que se establece la ordenación de las enseñanzas universitarias oficiales. B.O.E.n.260 de 30 d'octubre de 2007. Aquest RD va modificar l'anterior del 2005.

¹² Aquest document no s'ha editat, però es pot trobar per a la seva consulta en les pàgines web de la majoria d'universitats de l'Estat espanyol que hi han participat, així com en la web del Consejo de Trabajo Social.

B. El context institucional del treball social

B1. Serveis socials (20-21 ECTS)

B2. Polítiques socials i treball social (6-9 ECTS)

C. Processos i problemes sobre els quals actua el treball social

C1. Desenvolupament humà en el cicle vital i el medi social (10-13 ECTS)

C2. Estructura, desigualtat i exclusió socials (10 ECTS)

C3. Salut, dependència i vulnerabilitat social (5-7 ECTS)

D. Eines legals i organitzatives per al treball social

D1. Dret, ciutadania i treball social (6 ECTS)

D2. Gestió d'organitzacions (4 ECTS)

E. Pràctiques i Treball Final de Carrera (60 ECTS)

El document de Barcelona va ser utilitzat per totes les universitats espanyoles en la configuració dels plans d'estudis de grau. El que s'havia elaborat va ser fàcilment adaptable al nou RD del 2007. La seva existència va facilitar que els responsables dels estudis i departaments de treball social de cada universitat poguessin presentar el document com a punt de partida. El text va servir per esgrimir-lo i defensar-lo, ja que cada universitat, en base a la reconeguda autonomia universitària, plantejava formes força diverses d'estructura dels plans d'estudis. Poder fer referència a un treball seriós realitzat per una Conferència en què havien participat totes les universitats va contribuir que les matèries més vinculades al treball social poguessin estar prou presents a tots els plans d'estudis de grau. Les primeres universitats que varen iniciar els estudis de

■ **Poder fer referència a un treball seriós realitzat per una Conferència en què havien participat totes les universitats va contribuir que les matèries més vinculades al treball social poguessin estar prou presents a tots els plans d'estudis de grau.**

grau en Treball Social varen ser la Universitat de Saragossa i la Universitat de Comillas de Madrid, el curs 2008-2009. El curs següent varen iniciar-lo 17 universitats més,¹³ i el curs 2010-2011 ja va implantar-se el grau en Treball Social a totes les universitats.¹⁴

La situació de la formació de postgrau en Treball Social a l'Estat espanyol s'ha anat consolidant i remodelant a partir de

¹³ Varen fer-ho les universitats següents: Rovira i Virgili (Tarragona), Pablo de Olavide (Sevilla), Barcelona, La Laguna, Complutense (Madrid), Lleida, Ramon Llull (Barcelona), La Rioja, València, Castilla-La Mancha, Deusto (País Basc), Vigo, Granada, Jaén, Múrcia, Salamanca, Illes Balears.

¹⁴ Actualment són 37 les universitats espanyoles que imparteixen el títol de grau en Treball Social, 36 de les quals membres de la Conferència Española de Directores y Directoras de Centros y Departamentos de Trabajo Social.

l'aprovació del RD de 2007. Són moltes les universitats que ofereixen títols de màster¹⁵ més o menys vinculats al treball social, i també programes de doctorat, alguns amb línies específiques d'investigació en treball social, serveis socials i política social.¹⁶ La formació de màster va adreçada especialment a l'especialització en àrees diverses del treball social específicament o conjuntament amb d'altres disciplines. La Facultat de Treball Social de la Universitat de Múrcia, per exemple, té un màster en Mediació que a més condueix a la possibilitat de realitzar el doctorat.

Contràriament al que s'ha produït a l'Estat espanyol, no s'ha establert cap tipus de treball conjunt per aconseguir un consens en la formació en treball social a nivell d'Europa. Aquest fet pot semblar contradictori quan el que es pretén precisament és la mobilitat i la transferència de coneixement i competències entre les diverses universitats europees. L'Associació Europea d'Escoles de Treball Social, que en l'actualitat agrupa 300 escoles, tot i que entre els seus objectius té el desenvolupament de l'educació en treball social a tot Europa i d'estàndards per a la qualitat d'aquesta educació, no ha dut a terme cap iniciativa directa que condueixi a un treball similar al que es realitza a l'Estat espanyol. Això ha conduït que hi hagi força diferències en la formació que s'està organitzant a cada país. A Itàlia, per exemple, la formació inclou un nombre molt baix de crèdits

vinculats directament al treball social i no es compta amb la possibilitat de fer pràctiques degudament supervisades. Acadèmics vinculats a l'EASSW (Labonté-Rosset, 2005; Agten, 2007) posaven en evidència els reptes que representava la incorporació a l'PEES dels estudis de Treball Social. Els efectes principals a destacar eren els següents: una academització de la formació en detriment d'una formació més pràctica cap a la professionalització. A molts països europeus la formació estava vinculada a les denominades Hogenschools, que són escoles professionals no considerades pròpiament universitats. Bolonya ha representat que molts estudis es vinculin més a les universitats tradicionals. La formació de grau (Bachelor) es planteja com una formació més generalista i passa a assumir l'especialització, la formació a nivell de postgrau. Un altre efecte important ha estat la internacionalització i l'afavoriment de la mobilitat d'estudiants i professorat, fet pel qual calia la incorporació de mòduls de formació de contingut més internacional. Agten planteja que davant d'aquesta internacionalització s'esperava que es desenvolupés una internacionalització dels plans d'estudi de Treball Social. Es fa palès també l'impacte dels sistemes d'assegurament de la qualitat, tot i que també ha estat cada país el que ha desenvolupat els seus propis estàndards i agències de qualitat, i per això manca un emmarcament d'abast europeu d'aquesta qualitat. És possible que

¹⁵Segons dades facilitades a la Conferencia de Directores y Directoras, actualment són unes 20 les universitats que ofereixen títols de màster directament o indirecta relacionats amb el treball social.

¹⁶Aquest és el cas de la Universitat de Barcelona, que dins del programa de doctorat d'Educació i Societat de la Facultat de Pedagogia té una línia específica de recerca en treball social, serveis socials i política social adscrita al Departament de Treball Social i Serveis Socials d'aquesta universitat.

en un moment en què trontolla la pròpia idea de la Unió Europea, aquesta possibilitat d'iniciar un procés d'homogeneïtzació dels estudis universitaris de treball social es fa encara més difícil. Una altra de les alertes que planteja aquest autor és el fet que els processos esdevinguts de la implementació del nou model implica molt de temps i finançament adient per assegurar-ne la qualitat. Tot i així, és important reconèixer, tal com afirma Méndez-Bonito (2006: 232), que Europa i les institucions europees de treball social varen donar un gran suport al treball social quan l'Estat espanyol estava immers en les tenebres del franquisme.

Si ens plantegem en clau espanyola quines són les millores esdevingudes de la implantació de l'EEES i els principals reptes en la formació universitària en treball social, aquests serien al meu entendre els següents:

- a) El fet que s'hagin implementat els títols de grau a totes les universitats espanyoles que oferien les diplomatures i fins i tot alguna més, assegura una continuïtat i una preparació universitària consolidada. Els nous títols de grau en Treball Social representen una millora substancial en relació amb la Diplomatura, ja que, en comptar amb un curs més, permet una preparació més àmplia tant pel que fa a les assignatures bàsiques com a les més específiques de Tre-

ball Social, així com la dedicació més àmplia a les pràctiques degudament supervisades. La realització d'un treball de fi de grau assegura l'execució de treballs científics que redundaran en la preparació dels professionals del treball social en l'elaboració d'aquest tipus de documents adreçats a una consolidació de la disciplina de treball social i la capacitació en la seva defensa, ja que els treballs de fi de grau requereixen, a més de la seva elaboració, la realització d'una defensa pública dels mateixos. En aquest sentit, també es podria considerar que es torna als orígens de la formació de treball social, anterior a la seva entrada a la Universitat, en què es demanava la realització d'una tesina de final de carrera.

■ **Els títols de màster donen l'oportunitat d'adquirir un millor nivell acadèmic tant als graduats en Treball Social com als diplomats. Afavoreixen una adquisició de competències en recerca que ben segur serviran per a la realització d'estudis en el propi marc en què estan intervenint els treballadors socials.**

- b) La consolidació, noves implementacions i perfeccionament dels títols de màster directament relacionats amb el treball social i afins. Els títols de màster donen l'oportunitat d'adquirir un millor nivell acadèmic tant als graduats en Treball Social com

■ **Els nous títols de grau en Treball Social representen una millora substancial en relació amb la Diplomatura.**

als diplomats. Afavoreixen una adquisició de competències en recerca que ben segur serviran per a la realització d'estudis en el propi marc en què estan intervenint els treballadors socials amb l'aportació de dades empíriques i de base científica que assegurin una millor qualitat en les intervencions i a la vegada aportin elements per fonamentar les propostes de canvis en les polítiques socials si aquestes demostren, com passa sovint, que són insuficients o inadequades. Els màsters també poden preveure especialitzacions en àmbits del treball social que puguin fins i tot arribar a ser acceptats com a títols d'especialitat pròpiament dits. Com assenyala Blom (2004), és important que els treballadors socials tinguin una formació generalista, però també és igual d'important poder realitzar una especialització, ja sia per àmbits (hospitals, escola), grups de població (infància, gent gran), problemes (drogues, salut mental) i/o mètodes d'intervenció (Blom: 27). En una reunió científica organitzada el 21 de juny de 2012 pel postgrau de Treball Social Sanitari de la Universitat Oberta de Catalunya, amb la col·laboració del Col·legi de Treball Social de Catalunya,¹⁷ es va plantejar com una possibilitat que la realització d'un màster oficial en Treball Social i Salut pogués arribar a contemplar-se com una via per a

la consecució de l'especialitat en aquest àmbit. Els màsters, en qualsevol cas, requereixen també la realització d'un treball de recerca o un projecte d'intervenció que també representaran una millora en la producció de coneixement en treball social.

- c) La possibilitat de realització de doctorats en treball social, que significaran un augment considerable de la producció científica en treball social, representa un afermament de la disciplina i una possibilitat de consolidar les carreres acadèmiques del professorat que imparteix docència en treball social en els seus tres nivells, així com la millora d'aquesta docència i la investigació. La desaparició de les diplomatures, que, com que estaven relacionades bàsicament amb l'accés a l'exercici de professions eminentment pràctiques a les que no s'atribuïa directament la necessitat d'investigar, no requerien professorat doctor, també ha implicat la desaparició de les figures de professorat que no requerien el doctorat.¹⁸ Actualment, llevat de la figura del professor associat, directament vinculada a la contractació de professionals de prestigi reconegut relacionats amb els ensenyaments respectius, tot el professorat universitari haurà de tenir el títol de doctor per poder accedir a posicions docents i investigadores. L'augment

¹⁷ http://www.uoc.edu/portal/_resources/CA/documents/la_universitat/estudis_arees/ciencies_salut/Programa2.pdf

¹⁸ Titulars d'Escola Universitària i professorat col·laborador.

- **L'augment de tesis doctorals en treball social augmentarà el corpus científic sobre aquesta matèria, amb la proliferació de publicacions sobre treball social d'abast tant nacional com internacional.**

de tesis doctorals en treball social augmentarà el corpus científic sobre aquesta matèria, amb la proliferació de publicacions sobre treball social d'abast tant nacional com internacional, tal com assenyalen els descriptors de Dublín.

- d) L'accés dels diplomats en Treball Social al títol de grau i de màster, que possibilita participar en aquest nou escenari als anteriors titulats en Treball Social. Per poder accedir al grau és requisit ineludible la realització del treball de fi de grau. El fet de realitzar aquest treball, de la mateixa manera que va passar amb alguns dels assistents socials quan varen homologar els seus títols pel de diplomat amb un treball d'investigació, afavorirà la realització de treballs consistents per part de treballadors socials amb molts anys d'exercici, que contribuiran a la millora de la producció científica sobre treball social. Tot i així, cal tenir en compte que el títol de diplomat en Treball Social manté totalment la seva validesa per a l'exercici professional, i

- **El títol de diplomat en Treball Social manté totalment la seva validesa per a l'exercici professional, i aquests en cap cas podran ésser subjectes de discriminació laboral.**

aquests en cap cas podran ésser subjectes de discriminació laboral.¹⁹

- e) L'ampliació de realització de pràctiques en treball social, tant en el nivell de grau com de màster, així com els treballs de recerca i projectes d'intervenció a realitzar en els diversos nivells, fan necessària una major col·laboració entre l'àmbit acadèmic i l'àmbit professional que assegura una major transferència del coneixement entre un àmbit i l'altre.

- **L'ampliació de realització de pràctiques en treball social, tant en el nivell de grau com de màster, així com els treballs de recerca i projectes d'intervenció a realitzar en els diversos nivells, fan necessària una major col·laboració entre l'àmbit acadèmic i l'àmbit professional.**

Tanmateix aquest escenari no està exempt de dificultats i incerteses. Com s'ha pogut veure, la formació universitària en treball social a Europa no està essent tan unitària com s'hagués volgut. Des d'una perspectiva més àmplia, la mateixa Europa

¹⁹ La cursa iniciada per a l'obtenció del títol de grau per part dels diplomats, tot i ser plenament legítima, ha pogut fer pensar que el títol de diplomat podria acabar perdent la seva validesa, una apreciació que és totalment errònia.

està a la corda fluixa; com diu López Burniol, els pares fundadors de la UE van pensar que la unió econòmica desembocaria en una unió política, i ara no es veu el més mínim indici d'aquesta major unió i acaba qüestionant si volem Europa o no.²⁰ La implementació de l'EEES a Espanya, en aquest moment anomenat de crisi econòmica, que més que econòmica està convertint-se en una crisi de les ideologies i del reconeixement dels drets que ens semblava que feia lustres que havíem conquerit, i entre aquests el dret a l'educació en tots el seus nivells, sembla que està trontollant. La Universitat Pública Espanyola, que ha fet possible que les classes socials que anys enrere no podrien ni haver somniat arribar a la Universitat hi hagin accedit, té tots els símptomes d'arribar a convertir-se en un somni d'una nit d'estiu. L'augment de les taxes universitàries, si no es complementen amb una política real de beques en un moment en què la taxa d'atur a l'Estat espanyol és del 22%, farà que la Universitat torni a convertir-se en una institució reservada a les elits, tornant a la situació, com va demostrar Willis (1988), que la classe obrera sempre es perpetua com a tal. Això, unit a les restriccions econòmiques que poden bombardejar la qualitat pretesa en aquest nou escenari.

Esperem, però, que assumint una perspectiva de creure en la capacitat de superació de les persones i els grups, pròpia del treball social, siguem capaços de supe-

■ **Esperem, però, que assumint una perspectiva de creure en la capacitat de superació de les persones i els grups, pròpia del treball social, siguem capaços de superar aquesta conjuntura d'incertesa i de grans dificultats en l'ordre polític, econòmic i social, per poder arribar a un canvi de sistema que permeti la consolidació d'aquest nou escenari en el món universitari.**

rar aquesta conjuntura d'incertesa i de grans dificultats en l'ordre polític, econòmic i social, per poder arribar a un canvi de sistema que permeti la consolidació d'aquest nou escenari en el món universitari. Això farà possible una millor preparació dels professionals del treball social per poder enfrontar-se a aquestes complexitats i a una millora en el panorama científic d'aquesta disciplina, i que a la vegada aquests siguin més valents i sensibles per lluitar per aconseguir aquest nou sistema social conjuntament amb tota la ciutadania. El treball unitari i de cooperació que es fa des de la Conferencia de Decanos y Decanas y Directores y Directoras de Centros y Departamentos de Trabajo Social de las Universidades Españolas²¹ ens fa albirar aquesta possibilitat d'anar superant tots els obstacles que es van presen-

²⁰ Juan José LÓPEZ BURNIOL. "Deutschland über alles", article publicat a *La Vanguardia* del 12 d'agost de 2012. Pàg. 13.

²¹ Aquest és el nom de la Conferència acordat en el seu Reglament de funcionament, aprovat a la reunió celebrada a la Escuela Universitaria de Trabajo Social de la Universidad de Santiago de Compostela el dia 1 de juny de 2012.

tant en aquest camí a recórrer. Caldrà també pensar i iniciar un procés similar a escala europea per poder afavorir processos

d'intercanvi de coneixements que permetin la construcció d'uns estàndards comuns en la formació en treball social.

Bibliografia

- AGTEN, Jan. *Bologna as a frame for Competence Based Learning and Supervision?* Document en línia: http://base.china-europa-forum.net/rsc/docs/bologna_as_a_frame_for_cbl_and_supervision.pdf.
- ALONSO ALONSO, Rosario y JULVE NEGRE, Milagros. “Especialización para una empleabilidad eficiente. Anotaciones para el Postgrado en Trabajo Social”, en *Portularia*, vol. VI, núm. 2 (2006). Universidad de Huelva. Pàg. 161-183. ISSN 1578-0236.
- BLOM, Björn. “Specialization in Social Work Practice. Effects on Interventions in the Personal Social Services”, en *Journal of Social Work*, volum 4 (1) (2004). University of Salford. Pàg. 25-46. ISSN 1468-0173.
- FERNÁNDEZ BARRERA, Josefina. “Treball Social a l'espai europeu d'educació superior: hem aconseguit la llicenciatura?”, en *RTS*, núm. 177 (juny 2006). Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya. Pàg. 129-132. ISSN 0212-7210.
- LABONTÉ-ROSSET, Christine. “The European higher education area and research-oriented social work education”, en *European Journal of Social Work*, vol. 8, núm. 3 (setembre 2005). Pàg. 285-296. ISSN 1369-1457.
- MÉNDEZ-BONITO, Paz. “The history of social work education in Spain: Does harmonisation make sense?”, en *Portularia*, vol. V, núm. 1 (2005). Universidad de Huelva. Pàg. 223-237. ISSN 1578-0236.
- VÁZQUEZ AGUADO, Octavio. “El espacio europeo de educación superior y el trabajo social en España”, en *Portularia*, vol. V, núm. 1 (2005). Universidad de Huelva. Pàg. 239-255. ISSN 1578-0236.
- WILLIS, Paul. *Aprendiendo a trabajar*. Madrid: Ed. Akal Universitaria, 1988. ISBN 978-84-7600-296-4.